

Nytt til skolestart

Skolefakta pr. august 2013

Antall elever

- Barnetrinn: 424 933
- Antall førsteklasinger: Ca 60 000 starter nå i høst
- Ungdomstrinn: 189 846
- Videregående opplæring:
  - 199 984 elever
  - 37 917 lærlinger/lærekandidater

Totalt antall elever og lærlinger/lærekandidater i grunnskole og videregående opplæring: 852 680

Antall lærerårsverk

- Grunnskole: 57 458 (av dette 50 493 årsverk til undervisning, øvrige årsverk er til andre oppgaver)
- Videregående opplæring: 21 386

Antall skoler

- Grunnskoler: Totalt om lag 3 000 grunnskoler
- Videregående skoler: Totalt om lag 430 skoler

Totalt antall årsverk i grunnskolen og videregående opplæring: 78 844

Prosentvis fordeling av søkere til videregående opplæring for skoleåret 2013/2014 fordelt på studieprogrammer

Studieforberedende

Studiespesialisering	37,6 %
Idrettsfag	5,6 %
Musikk/dans/drama	3,2 %
Påbygging	5,9 %
	52,3 %

Yrkesfaglige program

Bygg/anleggsteknikk	5,4 %
Design/håndverksfag	2,6 %
Elektrofag	7,1 %
Helse- og oppvekstfag	10,0 %
Medier/kommunikasjon	4,4 %
Naturbruk	1,9 %
Restaurant/matfag	2,4 %
Service/samferdsel	5,0 %
Teknikk/industriell produksjon	8,9 %
	47,7 %

Økt læring og motivasjon i ungdomsskolen

I 2012 kom en egen stortingsmelding om ungdomsskolen – Motivasjon – Mestring – Muligheter. Det er denne stortingsmeldingen regjeringen nå følger opp med en storstilt satsing på ungdomstrinnet.

1. Kompetanseheving for alle lærere på ungdomstrinnet

- I høst starter 250 skoler med etterutdanning av alle sine lærere på ungdomstrinnet. 5300 ungdomsskolelærere får dette skoleåret tilbud om etterutdanning innen klasseledelse, lesing, skriving og regning.
- I forbindelse med satsingen på ungdomstrinnet vil alle skoler med ungdomstrinn få tilbud om støtte til etterutdanning av sine lærere i løpet av de neste fire årene (2013-2017).
- Etterutdanningen vil skje ute på skolene, i tett samarbeid med regionale universiteter og høyskoler. 22 pilotskoler har prøvd ut ordningen forrige skoleår.

2. 50 utviklingsveiledere til ungdomsskolesatsingen

50 utviklingsveiledere skal fra nyttår være på plass for å følge opp skoler over hele landet i arbeidet med å gjøre ungdomstrinnet mer praktisk og relevant for elevene.

3. 600 nye lærerårsverk

- Det blir gitt øremerket, statlig tilskudd til ca. 600 nye lærerårsverk på ungdomstrinnet fra skoleåret 2013-2014. Ungdomsskoler med mer enn 20 elever pr. lærer og grunnskolepoeng under snittet får tilbud om å delta.
- Til sammen får 200 ungdomsskoler delta i den nye prøveordningen, og forsøket skal vare i fire år. Målet er tettere oppfølging av elevene gjennom økt lærertetthet.

4. Nye valgfag og valgfag på 9. trinn

Fra skolestart i høst innføres seks nye valgfag i ungdomsskolen. Valgfag innføres i høst på 9. trinn – i tillegg til 8. trinn. Fra skoleåret 2014/2015 får også elever på 10. trinn tilbud om valgfag.

Her er de nye valgfagene:

- Natur, miljø og friluftsliv
- Trafikk
- Innsats for andre (Sosialt entreprenørskap)
- Reiseliv
- Demokrati i praksis
- Levende kulturarv

Fra før kan skolene tilby følgende valgfag:

- Fysisk aktivitet og helse

- Sal og scene
- Produksjon av varer og tjenester
- Teknologi i praksis
- Medier og informasjon
- Design og redesign
- Forskning i praksis
- Internasjonalt samarbeid

5. Åpner for arbeidslivsfag på alle ungdomsskoler

Alle kommuner som ønsker det kan fra i høst innføre arbeidslivsfag på ungdomstrinnet. Arbeidslivsfag er et alternativ til 2. fremmedspråk eller fordypning i norsk, samisk eller engelsk på ungdomstrinnet. Faget gir elevene mulighet til å arbeide praktisk, og innholdet i faget hentes fra de ni yrkesfaglige utdanningsprogrammene. Tidligere har arbeidslivsfaget vært en prøveordning kommunene måtte søke om å delta i.

6. Nettbasert matematikkskole

Senter for IKT i utdanningen setter i høst i gang med "Den virtuelle matematikkskolen". Dette er en virtuell, nettbasert skole som tilbys til ungdomsskoleelever med behov for større utfordringer, og til dem som ønsker mer støtte i faget. Fra 1. september får 1000 elever fra 12 fylker muligheten til å være med i prosjektet. 300 av dem vil kunne ta matematikk på videregående nivå.

Den virtuelle matematikkskolen skal tilbys i følgende fylker:

- Buskerud
- Finnmark
- Hedmark
- Hordaland
- Møre og Romsdal
- Nord Trøndelag
- Oppland
- Rogaland
- Sør Trøndelag
- Troms
- Vestfold
- Nordland

Målet er å øke elevenes motivasjon og mestring i matematikkfaget på ungdomstrinnet og er en oppfølging av Stortingsmelding nr. 22 Motivasjon – Mestring – Muligheter.

Storsatsing på yrkesfag

Arbeidet med å gjøre yrkesfagene mer praktiske og relevante fortsetter. I stortingsmelding nr. 20 *På rett vei – Kvalitet og mangfold i fellesskolen*, som ble lagt fram i vår, ble de største endringene i yrkesfagene på 20 år varslet. Gjennom økt fleksibilitet, yrkesrettet opplæring og tidligere utplassering i bedrift skal fag- og yrkesopplæringen bli mer attraktiv og relevant for både elever og arbeidslivet.

Det er opprettet 19 knutepunktskoler som har et spesielt ansvar for å spre kompetanse om yrkesretting av fellesfagene norsk, matematikk, engelsk og naturfag (FYR-prosjektet). I fjor ble Samfunnskontrakten for flere læreplasser undertegnet av kunnskapsminister Kristin Halvorsen og partene i arbeidslivet.

1. Veksling mellom skole og bedrift

På oppdrag fra Kunnskapsdepartementet har Utdanningsdirektoratet gitt Troms, Nordland, Hedmark, Hordaland, Oslo og Akershus støtte til å prøve ut veksling i helsearbeiderfaget og barne- og ungdomsarbeiderfaget. Elevene vil tegne lærekontrakt etter det første året i skole og deretter veksle mellom opplæring i bedrift og skole de neste tre årene. Elevene oppnår deretter fag- eller svennebrev.

Kunnskapsdepartementet oppfordrer alle fylker til å la elevene veksle mellom skole og bedrift gjennom de fire årene i yrkesopplæringen.

2. Nytt praksisrettet skoletilbud

Elever som ikke får læreplass, har rett til å fullføre opplæringen i regi av skolen. Utdanningsdirektoratet har gitt Troms, Nord-Trøndelag, Akershus, Telemark og Østfold støtte til å gi elever et halvt års ekstra opplæring, i tillegg til det ene året elevene allerede har rett til. En stor del av denne opplæringen skal gis i bedrift. . Inntil 215 elever i de fem fylkene vil starte med denne utprøvingen.

3. Hospiteringsordninger for lærere/bedriftsansatte

Kunnskapsdepartementet har tidligere satt i gang hospiteringsordninger, der lærere i skolen hospiterer i bedrift, og ansatte i bedrifter hospiterer i skolen. Hospitering ble prøvd ut med gode erfaringer i seks fylker i perioden 2010 til 2012 og skal nå prøves ut i alle fylker. Målet er en varig hospiteringsordning fra og med 2016.

Satser på læreren

Vi står foran et stort lærerløft i norsk skole. Totalt vil nærmere 9000 lærere og skoleledere få tilbud om kompetanseheving skoleåret 2013/2014.

1. Styrker lærerrollen på ungdomstrinnet

5300 lærere vil i høst delta i den skolebaserte kompetansehevingen på ungdomstrinnet – der lærerne får etterutdanning i klasseledelse og mer praktiske undervisningsmetoder i lesing, skriving og regning.

2. Etterutdanning i naturfag for lærere på 5.-7. trinn

Lærere på 5.-7. trinn får et nytt tilbud om etterutdanning i naturfag. Tilbudet skal gi deltakerne praktisk erfaring i kombinasjon med solid faglig kunnskap om de naturfaglige emnene som tas opp. Dette er et treårig prosjekt hvor etterutdanningen skal tilbys gratis til skoleeier.

3. Ledelse i skolen - nytt videreutdanningstilbud for lærere

Høsten 2013 setter Utdanningsdirektoratet i gang et nytt videreutdanningstilbud for lærere, som en del av Kompetanse for kvalitet. Tilbudet heter Ledelse i skolen. 100 lærere har fått godkjent sin søknad og starter opp i høst. I tillegg er 500 plasser tildelt så langt til Rektorutdanningen, dette er en økning på 100 plasser fra i fjor.

4. Ny GIV for lærere i videregående

Det arrangeres tre samlinger om Ny GIV for lærere i videregående skole høsten 2013. Ny GIV er Kunnskapsdepartementets prosjekt for å øke gjennomføringen i videregående opplæring. Dette prosjektet omfatter 900 lærere.

5. 2000 lærere på skolebenken

1897 lærere er meldt på videreutdanning skoleåret 2013-2014. Staten dekker 50 prosent av vikarkostnadene for lærere som videreutdanner seg. Alle lærere som kommunene har søkt om etterutdanning til har fått plass.

6. Flere velger læreryrket

5342 søkere har fått tilbud om plass på en av lærerutdanningene som kvalifiserer for undervisning i skolen. Det er en økning på 4,7 prosent fra fjoråret. 3519 av disse kan starte på de nye grunnskolelærerutdanningene. Det er 120 flere enn i fjor. Resten fordeler seg på de øvrige lærerutdanningene, som er 5-årig integrert lærerutdanning (lektorutdanning) og faglærerutdanning. Siden 2008 har antallet kvalifiserte søkere med lærerutdanning som førstevalg økt med hele 62 prosent.

Nye læreplaner

Det er fastsatt nye læreplaner i norsk, engelsk, matematikk, naturfag og samfunnsfag. Læreplanene i norsk tegnspråk og norsk for døve og sterkt tunghørte er også revidert.

1. Matematikk

- Algebra er styrket i læreplanen med kompetansemål etter 4. og 7. årstrinn
- Mer vekt på personlig økonomi

2. Naturfag

- Mer vekt på bærekraftig utvikling og klima
- Temaene kropp og seksualitet er styrket med flere kompetansemål

3. Samfunnsfag

- Det nye hovedområdet "Utforskeren" skal legge til rette for mer praktisk og variert arbeid
- Nettvett og nettetikk er styrket
- Mer vekt på personlig økonomi
- Likestilling, respekt for andre, grensesetting og kunnskap om vold i nære relasjoner er styrket.

4. Norsk

- Læreplanen i norsk har fått et mer realistisk omfang. Alle elever skal introduseres for tekster på både bokmål og nynorsk tidlig. De skal lytte til og lese på begge målformene på hele barnetrinnet og skal eksperimentere med skrivning på sidemålet fra 5. årstrinn.
- Dagens vurderingsordning med egen standpunktkarakter og eksamen i sidemål er beholdt. Det gis i dag tre standpunktkarakterer i norsk: Muntlig, skriftlig hovedmål og skriftlig sidemål.
- Forsøksordning med én eller to karakterer i norsk: Videregående skoler kan delta i forsøk med én eller to karakterer i norsk det første og andre året på videregående. 50 ungdomsskoler vil bli valgt ut til tilsvarende forsøk på 8. og 9. trinn fra skoleåret 2014-2015. Forsøkene vil bli evaluert etter tre år.

Mindre byråkrati i skolen

1. Større valgfrihet i fag- og timefordeling

Inntil fem prosent av det samlede minstetimetallet i hvert fag i grunnskolen skal kunne omdisponeres for å styrke andre fag. Det vil gi skolene økt fleksibilitet, for eksempel kan det bli mulig å ha mer fysisk aktivitet på skoler som ønsker dette.

2. Digital prøvebank

En ny digital prøvebank med karakterstøttende og læringsstøttende prøver blir lansert i høst på www.udir.no. Disse prøvene er frivillige og skal bidra til å styrke det lokale vurderingsarbeidet. I 2014 vil den digitale prøvebanken bli utvidet med flere prøver.

Utdanningsdirektoratet vil dette skoleåret tilby læringsstøttende prøver i matematikk for 5.-7. trinn og matematikk for 8.-10. trinn. Formålet med læringsstøttende prøver er å gi læreren grunnlag for læringsfremmende tilbakemeldinger til elever på alle nivåer.

Det skal tilbys karakterstøttende prøver i naturfag og samfunnsfag for 10. trinn. Karakterstøttende prøver skal gi læreren grunnlag for en mer rettferdig sluttvurdering, men resultatene fra prøvene kan også gi grunnlag for læringsfremmende tilbakemeldinger til elever på alle prestasjonsnivåer. Læreren kan også sammenlikne sine egne elevers nivå med nivået nasjonalt.

3. Bedre oppfølging av resultatene fra nasjonale prøver

I 2012 lanserte Utdanningsdirektoratet et analyseverktøy for nasjonale prøver i regning og lesing. I år tilbys dette analyseverktøyet også for nasjonale prøver i engelsk. Verktøyet gir lærerne og skolen mulighet til å få mer og raskere informasjon om resultatene til egne elever.

4. Tidstyv-prosjektet

Kunnskapsdepartementet skal kartlegge skolenes rapportering til lokale, regionale og nasjonale myndigheter. Målet er å vurdere om noe kan forenkles eller fjernes. Totalt skal 6-8 kommuner og 2-3 fylkeskommuner delta i prosjektet. Endelig utvelgelse vil være klart senere i høst. Prosjektet skal avsluttes i september 2014.

Helhetlig skoledag

1. Kulturskoletime

Fra skolestart i høst får kommunene støtte til å tilby en gratis kulturskoletime i uka til alle elever på 1. – 4. trinn. Kulturskoletilbudet skal gis i tillegg til ordinære skoletimer, og det er frivillig for elevene å delta. Forslag om å lovfeste en gratis kulturskoletime i uka er sendt på høring. Fra 1. januar 2014 kan alle kommuner dermed få plikt til å ha dette tilbudet.

2. Økt kvalitet på SFO-tilbudet

Alle skoler får i høst tilgang til en nettbasert veiledning for å utvikle kvaliteten i skolefritidsordningen (SFO). I tillegg er det nå utarbeidet en veiledende, nasjonal rammeplan for SFO. Skolefritidsordningen skal være et sted der elevene trives og har varierte aktiviteter som støtter oppunder det de lærer på skolen.

Den nye SFO-veiledningen er nettbasert (www.udir.no) og har informasjon om følgende temaer:

- Kvalitetsfaktorer for kvalitetsutvikling i SFO
- Veiledning for å utarbeide kommunale planer for kvalitetsutvikling i SFO
- Veiledende rammeplan for SFO
- Eksempler fra kommunale planer for kvalitetsutvikling i SFO
- Casebeskrivelser fra skoler som har arbeidet med kvalitetsutvikling i SFO

3. Forsøk med gratis SFO

Fra skolestart 2013 vil alle elever på 1.-4. trinn på Mortensrud skole i Oslo få tilbud om gratis deltid på SFO. Dette er et forsøk Kunnskapsdepartementet har satt i gang i samarbeid med Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet for å få erfaringer med en høyere SFO-deltakelse på skoler i områder med store levekårsutfordringer og høy andel minoritetsspråklige elever.

4. Mer fleksibel leksehjelp

Kunnskapsdepartementet ønsker å gjøre leksehjelpsordningen mer fleksibel. Av totalt åtte timer leksehjelp må skolene i dag tilby minst en time leksehjelp på 1. til 4.trinn. Fra neste skoleåret åpnes det for at skoler kan disponere timene med leksehjelp fritt mellom 1. til 4.trinn. Nærmere informasjon til skolene vil bli gitt.

5. Nytt nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet

Kunnskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet skal opprette Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet. Senteret skal formidle sammenhengen mellom helse og barn og unges læring, læringsmiljø og læringsutbytte, med vekt på sunne måltider, gode matopplevelser og fysisk aktivitet. Det tas sikte på at senteret er i drift fra 2014.

Krafttak mot mobbing

Prosentandelen elever som opplever å bli mobbet gikk noe ned i fjor. 6,9 prosent av elevene rapporterte om mobbing i 2012, ifølge Elevundersøkelsen. Undersøkelsen viser også at det er store forskjeller mellom skolene. "Ung i dag"-undersøkelsen viser at andelen elever som oppgir at de er helt eller delvis enige at de gruer seg til å gå på skolen, er blitt mer enn halvert fra 1992 til 2010. I samme periode har trivselen økt.

1. Økt rettssikkerhet for elever som blir mobbet

To lovendringer er på plass fra 1. august: Delt bevisbyrde i mobbesaker og utvidet foreldelsesfrist i straffesaker som omhandler psykososialt miljø. Disse lovendringene skjerper kommunenes ansvar i mobbesaker og styrker elevenes vern.

- Fra 1. august i år må kommunene bevise at de har satt inn nødvendige tiltak for å stanse mobbing og krenkelser av en elev.
- Det blir innført delt bevisbyrde i erstatningssaker som omhandler psykososialt miljø etter opplæringsloven. Det innebærer at noe av bevisbyrden legges over på kommunen i stedet for at den fullt ut skal ligge på offeret, slik som i dag. Det blir stadfestet at gjeldende erstatningsregler også skal gjelde på området psykososialt skolemiljø.
- Foreldelsesfristen i straffesaker om psykososialt miljø forlenges fra to til fem år.

2. Hjelp til skoler med høye mobbetall

Utdanningsdirektoratet vil fra i høst tilby veiledning og skreddersydde opplegg til skoler med høy forekomst av mobbing over tid. 30 skoler fordelt på 13 kommuner er invitert til å delta dette skoleåret. De 13 kommunene som er valgt ut har flere skoler med høye mobbetall de siste tre årene og minst én skole med dårlige resultater i seks år.

3. Ny kampanje mot mobbing

"Voksne skaper vennskap - sammen" er tema for årets kampanje i regi av Manifest mot mobbing. Kampanjen arrangeres 2.-6. september.

320 kommuner har undertegnet Mobbemanifestet. Kunnskapsdepartementet oppfordrer de som ikke har signert til å gjøre dette i høst.

Internasjonale undersøkelser skoleåret 2013/2014

- **PIAAC** (The Programme for the International Assessment of Adult Competencies) undersøker voksnes leseferdigheter og tallforståelse. Undersøkelsen er den mest omfattende av voksnes ferdigheter som noensinne er gjennomført. Presenteres 8. oktober.
- **PISA** (Programme for International Student Assessment 2012) måler 15-åringers kompetanse i lesing, matematikk og naturfag. PISA gjennomføres hvert tredje år, og dette er fjerde gang vi får resultater om de norske elevene. PISA 2012 presenteres 3. desember.